

Helse- og omsorgsdepartementet
postmottak@hod.dep.no

Oslo, 15.12.2014

Høringsvar – Akutthelseutvalgets delrapport

Vi viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev av 4.11.2014 om Akuttutvalgets delrapport. Norsk tolkeforening avgir på eget initiativ en høringsuttalelse som tar opp kommunikasjonsaspektet ved akuttmedisinske tjenester. Dette aspektet er like viktig ved alle medisinske tjenester både i primærhelsetjenesten, på sykehus eller i forbindelse med akuttmedisinske tjenester fra AMK-sentraler, legevakt, ambulansetjenester osv., men er knapt nok nevnt i akuttutvalgets delrapport og bør etter Norsk tolkeforenings mening vies mye mer oppmerksomhet.

Norsk tolkeforening

Norsk tolkeforenings formål i henhold til vedtektene er blant annet å virke for et høyt faglig og etisk nivå hos medlemmene, å sikre en uavhengig tolkeprofesjon med høy kvalitet i yrkesutøvelsen og drive informasjonsvirksomhet om tolking. Norsk tolkeforenings medlemmer er aktive som tolker i ulike deler av offentlig sektor og på det private markedet, samt ansatte i ulike tolkefaglige stillinger. Norsk tolkeforenings medlemmer jobber blant annet som tolker i helsevesenet, deriblant i forbindelse med akuttmedisinske tjenester til pasienter med enten somatiske eller psykiatriske tilstander.

Bruk av tolk

Kommunikasjon er et grunnleggende element i all medisinsk behandling. Dette gjelder i høyeste grad også akutt behandling, det være seg i samtale med pasienten selv, eller – dersom pasienten enten er bevisstløs eller ellers ikke kan gjøre rede for seg – i samtale med pårørende. Ut fra pasientsikkerhetsaspektet er kommunikasjon uunnværlig både for å få nødvendig informasjon som grunnlag for diagnosen, og for at helsepersonellet skal være i stand til å innhente informert samtykke, samt for å trygge pasienten mens behandlingen pågår. Kommunikasjon er også viktig i oppfølging av pasienten og for å kunne veilede både pasienten og pårørende i det videre forløpet både på institusjon og hjemme. Disse er lovpålagte oppgaver i hht. Lov om pasient- og brukerrettigheter kapittel 3 og 4.

Dersom helsepersonell ikke behersker pasientens språk, skal det tilkalles tolk. Det regjeringsoppnevnte tolkeutvalget foreslår i NOU 2014: 8 Tolking i offentlig sektor – et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd «*at det innføres en lovhjemlet plikt for offentlig sektor til å bruke kvalifisert tolk...*» (s.13). Norsk tolkeforening slutter seg til dette.

Pr. 1.1.2014 utgjorde innvandrere om lag 13 prosent av Norges befolkning. I følge Nasjonal strategi for innvandreres helse 2013-2017 – Likeverdige helse- og omsorgstjenester – god helse for alle, er «*Regjeringens mål at alle skal ha likeverdige helse- og omsorgstjenester uavhengig av diagnose, bosted, personlig økonomi, kjønn, fødeland, etnisitet og den enkeltes livssituasjon.*» (s. 4). Det er vanskelig å se hvordan akutthelsetjenester skal kunne være likeverdige for hele befolkningen uten at det sørges for smidig og trygg kommunikasjon i alle møter med pasienter og deres pårørende uavhengig av nasjonalitet og språkbakgrunn. Ved språkbarrierer vil det være påkrevd å tilkalle kvalifisert tolk.

I Lov om helsepersonell m.v. er det nøye definert hvem som får utføre helsetjenester. Med samme begrunnelse som det stilles vilkår til hvem som er autorisert til å gi helsehjelp, skal det også stilles som vilkår at

tolketjenester skal utføres av kvalifiserte tolker (nærmere om kvalifiserte tolker under «Bestilling av tolk»). Dette betyr at for eksempel pasientens pårørende ikke skal brukes til å tolke eller formidle informasjon. For å fremme smidig kommunikasjon via tolk skal alt helsepersonell og alle ansatte i ulike funksjoner innenfor akuttmedisinsk tjeneste gis grundig opplæring i bruk av tolk.

Tidsaspektet er avgjørende i akuttmedisin. Ingen pasienter skal behøve å vente unødvendig lenge på hjelp enten fordi det ikke lykkes å oppnå forsvarlig kommunikasjon eller fordi enkelte akuttmedisinske ledd ikke anser bruk av tolk som en viktig forutsetning for å kunne gi adekvat behandling.

Bestilling av tolk

Norsk tolkeforening mener at alle nødetater og alle helseinstitusjoner som yter akutt helsehjelp skal ha på plass en tolkeberedskapsordning for å tilkalle tolker direkte når behovet oppstår. Som regel vil fremmøtetolking være å foretrekke, og med en fungerende beredskapsordning er det i mange tilfeller mulig at tolken allerede er på plass i det øyeblikket undersøkelsen foretas og behandlingen startes. Dette fordi pasienten ikke sjeldent vil være nødt til å vente på ledig behandler eller behandlingsrom. I hastetilfeller vil man gjennom en god beredskapsordning kunne få tak i tolk til fjerntolking inntil fremmøtetolking er mulig.

En egen tolkeberedskapsordning i tilknytning til de akuttmedisinske tjenestene vil være å foretrekke fremfor å benytte private tolkeformidlere som underleverandører. For det første vil omveien via et formidlingsbyrå være et forsinkende element sammenlignet med en tolkeberedskapsordning. For det andre har det vist seg at formidlere har vanskeligheter med å oppfylle kontraktsfestede forpliktelser om tolkenes kvalifikasjoner, slik Statusrapporten statusrapporten om tolkefeltet i helsevesenet i hovedstadsområdet «Ikke lenger en tjeneste av ukjent kvalitet» fra 2012 har påvist. Også i dag ønsker mange av våre medlemmer å påta seg flere oppdrag i helsesektoren, men uten å måtte samarbeide med formidlere av flere ulike grunner.

Beredskapsordningen bør omfatte tolker som står oppført i Nasjonalt tolkeregister, et innsynsregister driftet av Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet IMDi og som er tilgjengelig for alle på [www.tolkeportalen](http://www.tolkeportalen.no). Norsk tolkeforening stiller seg bak IMDi's anbefaling om fortrinnsvis å bruke tolker i kategoriene 1-3, det vil si tolker med statsautorisasjon og/eller tolkeutdanning. Å tolke krever, foruten språkkunnskaper på et høyt nivå i minst to språk samt gode allmennkunnskaper, også sakkunnskap om fagområdene det tolkes i, situasjonsforståelse, ferdigheter i ulike tolketeknikker og høy yrkesetisk bevissthet. Grunnlaget for dette legges gjennom tolkeutdanning. I 2007 ble det etablert et permanent utdanningstilbud ved Høgskolen i Oslo og Akershus i form av en grunnutdanning på 30 studiepoeng samt påbyggingsmoduler som til sammen – når hele studietilbudet er utbygget – utgjør en bachelorgrad. I tillegg har det i Norge eksistert en autorisasjonsordning for tolker siden 1997 der kandidater som har bestått en omfattende prøve, har fått tittelen statsautorisert tolk (jf. Forskrift om bevilling som statsautorisert tolk og tolkeprøven § 3 Vilkårene for å få bevilling). Selve tittelen tolk er ikke beskyttet, men bør, slik Norsk tolkeforening ser det, være forbeholdt yrkesutøvere som er utdannet i tolkeyrket. Av kvalitetsmessige grunner og med tanke på liv og helse mener Norsk tolkeforening at det ville være uforsvarlig å benytte personer uten tolkeutdanning til å tolke eller formidle informasjon.

Vennlig hilsen
Norsk tolkeforening

Siri Fuglseth
Leder

Taina Aellig
Sekretær